

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. Variæ scientiæ Dei divisiones exponuntur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

agibilem, aut factibilem, sed radicaliter tantum: quia modus continendi naturæ, non petit, nec patitur alium modum continendi suas proprietates, quam per modum principij radicalis. Sicut ergo divina scientia, quamvis intra propriam lineam infinita, non attingit tamen essentiam divinam, quatenus est ratio agibilem, vel factibilem, sed hoc pertinet ad prudentiam, & artem divinam, quæ sunt attributa à scientia virtualiter distincta: ita & intelligere constitutum, quamvis infinitum, non includit tamen formaliter; sed tantum radicaliter, modum cognoscendi essentiam divinam, ut causam creaturarum, vel rationem à priori attributorum.

24. Hæc solutio, quamvis subtilis, non videtur tamen plenè evacuare difficultatem argumenti: si enim intelligere constitutum sit infinitum intra propriam lineam, ut reverè est, attingit ipsam divinam essentiam, formaliter quatenus habet rationem naturæ, ac proinde, quatenus est ratio à priori divinorum attributorum: in hoc enim consistit proprius conceptus naturæ divinæ, ut talis est: Sed intelligere quod attingit divinam essentiam, ut rationem à priori, & causam virtua- lem attributorum, est scientificum: Ergo intelligere constitutum, formaliter quæ tale, est scientificum; & sic recurrit difficultas argumenti propositi.

25. Meliùs ergo respondetur cum Salmanticensibus, hic disp. 1. dubio 4. §. 4. negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Minorem: ad probationem illius, distinguo Maiorem. Intelligere infinitum, & comprehensivum, debet attingere essentiam divinam, omnibus modis, &c. qui pertinent ad rationem *Quæ*, concedo Majorem: qui pertinent ad rationem *Sub qua*, nego Majorem. Quæ distinctio, concessa Minori, applicari debet Consequentia.

26. Explicatur hæc responsio, ex doctrina quam tradit D. Thomas supra quæst. 1. art. 1. ad 2. ubi docet, quòd hæc conclusio, *terra est rotunda*, potest pertinere ad diversas scientias specie distinctas, prout attingitur per diversa media: ut enim attingitur per medium mathematicum, pertinet ad Mathematicam; ut verò attingitur per medium physicum, spectat ad Philosophiam &c. Sicut ergo eadem rotunditas terræ, attingitur à Mathematico, & à Philosopho, tanquam ratio quæ cognoscitur: quia tamen substat diversis medijs, & diversæ rationi *sub qua*, pertinet ad diversas scientias. Ita similiter, quamvis essentia divina cognoscatur, quatenus est causa creaturarum, & ratio à priori attributorum, per intelligere constitutum naturæ divinæ, & per scientificum, & attributale: quia tamen per primum essentia divina, ut causa, attingitur solum ut ratio *quæ*: per secundum verò, ut ratio *sub qua*: ideo primum virtualiter distinguitur à secundo; sicut & scientia, propter eandem rationem, virtualiter distinguitur in Deo, à prudentia, & arte: licet enim Deus per suam scientiam cognoscat suam essentiam esse primam rationem agibilem, & factibilem; illa tamen ratio in scientia se habet solum ut ratio *quæ*: in arte verò, & prudentia, ut ratio *sub qua*.

ARTICVLVS III.

Varia scientiæ Dei divisiones exponuntur.

Licet divina scientia ex parte Dei unica & simplex sit, utpote infinita & illimitata, & omnia in essentia Dei tanquam in causa perfectissimè comprehendens; nihilominus ex parte creaturarum, & objectorum materialium circa quæ versatur, multiplex est, & in varias quasi species à Theologis dividi solet.

Primo dividitur in speculativam & practicam, de qua divisione agit S. Thomas hic articulo 16. Scientia speculativa est illa, quæ est de re quam Deus solum cognoscit, & non efficit; qualis est illa, quæ versatur circa res merè possibiles, quas Deus potest quidem facere, sed non facit. Practica verò illa dicitur, quæ non solum cognoscit, sed etiam efficit suum objectum: qualem infra dicemus esse scientiam visionis, ut applicatam per decretum. Unde cum scientia Dei sit causa omnium rerum, quas Deus, vel se solo, vel per alias causas in aliqua differentia temporis facit, de omnibus rebus creatis habet scientiam practicam. *Mala etiam* (ut dicit S. Thomas in fine ejusdem articuli) licet ab eo non sint operabilia, tamen aliquo modo sub cognitione practica ipsius cadunt, sicut & bona, in quantum permittit, vel impedit, vel ordinat ea: sicut & agritudines cadunt sub practica scientia medici, in quantum per artem suam curat eas.

28. Secundo dividitur scientia divina in necessariam, & liberam. Prima est illa quæ antecedit decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, & quæ non attingit existentiam rerum, sed tantum earum essentiam & quidditatem, quæ aliter se habere non potest. Secunda verò illa dicitur quæ supponit decretum, ac in eo fundatur, & quæ circa res existentes, aut futuras versatur.

29. Tertia divisio, quæ valde celebris, & frequens est apud Theologos, est in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis: de qua agit S. Thomas hic art. 9. & cuius meminit 3. p. quæst. 10. art. 2. ad 2. & 1. contra Gentes cap. 66. & 69. Prima ut dicit S. Doctor hic art. 9. illa est quæ versatur circa ea, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, & dicitur *simplicis notitiæ, seu intelligentiæ*, ad excludendam admixtionem ejus quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis; vel ordo voluntatis ad res scitas producendas, quam addit scientia approbationis, ut docet quæst. 3. de verit. art. 3. ad 8. Secunda verò est illa quæ attingit ea quæ sunt, fuerunt, vel erunt, & vocatur *Visionis*, metaphorà sumptà à potentia visiva: sicut enim oculus videt, & intuetur objecta sibi præsentia; ita scientia Dei, quatenus fertur in res præteritas, & futuras, ut præsentem in æternitate, modo infra explicando, dicitur illas videre, & intueri. Unde idem S. Doctor quæst. 2. de verit. art. 9. ad 2. *Dicitur scientia Visionis in Deo, ad similitudinem visus corporalis, qui res extra se postas intuetur.*

39. Ultima divisio est in scientiam approbationis, & improbationis. Scientia approbationis, est ipsamet scientia visionis, quatenus versatur circa bona, & quatenus supponit decretum, & approbationem voluntatis divinæ. Scientia verò improbationis, aut reprobationis, est eadem scientia visionis, quatenus fertur in mala, & in peccata.

quæ Deus non approbat, sed tantum permittit, & quæ non supponunt in Deo decretum positivum, sed tantum permiffivum. Et hæc divisio fundamentum habet in Scriptura, in qua Deus dicitur bona & bonos cognoscere, ut Psal. 1. *Novit Dominus viam iustorum.* Peccatores vero nescire, & ignorare, juxta illud Luca 13. *Discidite à me operarii iniquitatis, nescio vos:* quamvis alibi Deus dicatur, & malos, & mala cognoscere.

DIGRESSIO BREVIS.

In qua duodecim divinæ scientiæ dotes, seu prærogativæ, breviter recensentur.

31. **V**T constat quanta sit divinæ scientiæ perfectio, breviter hic recensendæ sunt præcipuæ ejus dotes & prærogativæ, quibus omnem scientiâ tam Angelicam quàm Humanam transcendit.

In primis illam superat ratione objecti specificativi & primarij, quod non est aliud quàm ipsa divina essentia; quæ cum sit perfectissimus actus, & prima veritas, est perfectissimum intelligibile: unde cum perfectio cognitionis, ex nobilitate & præstantia objecti specificativi metienda sit, divina scientia est infinite perfecta, sicut divina essentia. Hanc rationem egregie illustrat Alcinoïus in libro de dogmatibus Platonis cap. 10. ubi sic discurre: *Cum sit prima mens omnium præstantissima, oportet præstantissimum etiam intelligibile illi esse propositum. Nihil autem potest habere seipsam præstantius. Seipsam igitur, & suisipsum notiones semper intelligit.*

32. **S**ecundo, ratione medij: Deus enim non per species, nec per effectus, sed per suam essentiam, tanquam per speciem, & speculum clarissimum omnia cognoscit, atque seipsum quasi pelagus rerum omnium contempletur. Unde Dionysius Carthusianus libro de Dei laudibus, ipsum alloquens, sic ait.

*Per propriam essentiam,
Omnium continentiam:
Ut per cognitivam formam,
Omnis entis primam normam:
Temetipsum, & creata
Intueris mens Beata.*

33. **T**ertio, ratione modi, quia non per discursum, nec per successione, sed per unicum intuitum, in instanti, tam enuntiabilia, quàm simplicia; tam conclusiones, quàm principia, sine ulla ratiocinatione cognoscit. *Non more nostro* (inquit Augustinus) *quod futurum est prospicit, vel quod præsens est aspicit, vel quod præteritum respicit; neque ejus intentio de cogitatione in cogitationem transit, in cujus incorporeo intuitu adsunt cuncta que novit: quoniam tempora ita novit nullis suis temporalibus notionibus, quemadmodum temporalia movet, nullis suis temporalibus motibus.*

Cap. 7.
de di-
vini no-
min.

Opusc.
30. cap.
34.

Item ait Dionysius: *Divina Sapientia seipsam cognoscens, cognoscit omnia, & materialia immaterialiter, & indivisibiliter divisibilia, & diversa uniformiter, & multa unitè.* Demum Petrus Damianus Deum affirmat sic omnia temporâ intra sue prævisionis arcana complecti, ut nec novum aliquid sibi penitus accedat; nec aliquid ab eo per cursus momenta recedat; sed nec diversis obtutibus diversa considerat: ut cum intendit præteritis, vacet à presentibus, vel futuris; vel rursus cum presentia atque futura considerat, oculos à presentibus avertat; sed uno duntaxat, ac simplici præsentissima majestatis intuitu, simul

A omnia comprehendit; neque hoc confusè, atque inexplicatè, sed omnia discernit, atque juxta proprietatem suam queque distinguit. Hoc explicat Opusculo trigesimo, theatri similitudine. *Planè* (inquit) *qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius undique interiorem theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, quia omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus præsentialiter videt.*

Cap. 7.

Quarto, ratione actualitatis: Scientia enim Dei non est habitualis, sed semper in actu, quia intelligere est ejus esse, & per suam essentiam intelligens est, non autem per aliquas species intelligibiles essentia superadditas. Unde Jeremia 1. *per virgam vigilantem designatur, & Ecclesi. 23. oculi Domini dicuntur multo plus lucidiores super Solem, qui semper est in actu lucendi.*

34.

Quinto, Ratione universalitatis, ad omnia enim se extendit, & quæcunque sunt in mundo, à primo Angelo usque ad vilissimum vermiculum, distinctissimè & clarissimè intuetur, penetrat, & comprehendit: futura omnia prospicit, præterita respicit, præsentia inspicit, res omnes possibiles penetrat, infinita agnoscit, seipsum & sua omnia, denique omne scibile comprehendit. Ut enim profundissimè suo more discurre D. Thomas hic art. 12. *Cognitio cujuslibet cognoscens se extendit secundum modum formæ quæ est principium cognitionis: species enim sensibilis quæ est in sensu, est similitudo solum unius individui, unde per eam unicum solum individuum potest cognosci; species autem intelligibilis intellectus nostri, est similitudo rei quantum ad naturam speciei, quæ est participabilis à particularibus infinitis; unde intellectus noster, per speciem intelligibilem hominis cognoscit quodammodo homines etiam infinitos, sed tamen non in quantum distinguuntur ab invicem, sed secundum quod conveniunt in natura speciei: propter hoc quod talis species intelligibilis, non est similitudo hominum, quantum ad principia individualia: sed solum quantum ad essentialia: essentia autem divina per quam intellectus divinus intelligit, est similitudo sufficiens omnium que sunt vel esse possunt: non solum quantum ad principia communia, sed etiam quantum ad principia propria uniuscujusque: ex quo sequitur quod scientia divina sit omnium rerum comprehensiva, & ad infinita se extendat.*

35.

Unde Augustinus 12. de civitate Dei, Deum probat omnia, quamlibet exilia, & incomprehensa, infinitâ suâ cognitione complecti: veluti numeros omnes quamvis infinitos. Verba ejus sunt: *Infinitas itaque numeri, quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus; non est tamen incomprehensibilis ei, cujus intelligentie non est numerus. Quapropter si quidquid scientiâ comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profectò & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia ipsius incomprehensibilis non est.*

Cap. 12.

Hanc divinam scientiæ profunditatem, & infinitatem, considerans Propheta Regius, & ad ejus aspectum contremiscens, exclamat: *Confitebor tibi Domine, quoniam terribiliter magnificatus es mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam! Quæ verba expendens Chryostomus homil. de incomprehensibili Dei natura: *Multa sunt* (inquit)*

E